

ב"ה, עשירי לבול, יום כניסת נח ומשפחתו לתיבה ויום פטירת מתושלח, ועש"ק לסי' התהלך לפני והי' תמים, ה'תשע"ו, שנת הקהל את העם.

מכתב ברכה

דלא חמית' ודלא ידענא ל'י, למאן דלא מכירנא כתיבנא, ולדלא קחזינא מברכינא, שלמא רבא קאמינא, חסדא וחנינא, אספרה כבודו ולא ראיתיו, אדמהו אכנהו ולא ידעתיו, מפי כתבו ולא מפיו יקום דבר, מכותלי מכתבו ניכר, צורב העוסק בחוקי חורב, וכבודו מחול בכל לב ולב, ה"ה כשמן תורק שמו, גדול מרבן שמו, ארי במסתרים, **ארי נח** שליט"א **אנקין**, אבי"י בעי"ת רמת בית שמש וחובר חיבורים מחוכמים.

נדרשתי לאשר שאלוני, ארי נעשה שואל, לעלות בהסכמה לעומת מחברתו, מעשה ידיו להתפאר, מגילה עפה כתובה פנים ואחור, די שדר לן מר, איש חי רב פעלים, ארי עלה מבבל, ארי בין הרחובות, אשר שנה ופיר"ש על כל הלכה, מוקף כעכנאי בתילי תילים, מפי ספרים וסופרים, מקום שמחתין בו הלכות, שנו כאן הלכות גדולות וקהילות גדולות, שקיבץ וריבץ ועשה פעלים לתורה, הלכות מועטות ומקרא מרובה, ומיגו דזכי לנפשי זכי לחברי, והכל בשפה ברורה ונעימה, ללועזות בלעז כתבו תרגום, לו הליכות עולם, מיישבי עולם במשנתם, נח ונייחא לעליונים ולתחתונים.

ואם כי נבצר ממני למלאות משאלות נפשו, באשר אין הזמן גרמא לחפש בחפש מחופש הדק היטב, בידיים עסקניות וממשמשות, ויד כהה בכותבת הדקה, ושמעתתא בעי צילותא, ואנא טרידנא במילי דמתא לא יתנוני השב רוחי, ובהלכה למעשה אין עד נעשה דיין, עד שיהא הדברים מחוורים כשמלה – תמכתי יתדותי בסהדותא דרבנן, הם מסכימים לדברי תורה, בשבח המגיע לכתבים, איש איש שתו עדין עליו, עדין בחותמות שבמקדש זכין לו, כולם מתנבאים בסגנון אחד, ראו הליכותיך בקודש, ואף אנן תנינא להא דתנו רבנן, אינהו בדידהו ואנן בדידן.

ולא נצרכה אלא לברכה, כה יתן ה' וכה יוסיף לאמץ לבו בגבורים, וישראל עושה חיל, שיזכה לישוב באהלה של תורה ויראת ה' טהורה, ארבע אמות קונות לו, להשיג ארחות חיים, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ויפוצו מעיינותיו חוצה, באר מים חיים, כי חיים הם למוצאיהם, ועל ראשו יהיו תמים, ארבע אמות של תורה ושל תפילה, נר מצוה ואור תורה, מתוך מנוחת שלום השקט ובטח, ונחת דקדושה, צופה הליכות ביתו, והי' כעץ שתול אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול, עדי ביאת ינון, עתיד אליהו לדורשה ולהשוות המחלוקת, והשיב לב אבות על בנים, ותיכף ומיד ממש.

וע"ז באתי על החתום

הרב יוסף ישעי' ברוין

חבר הבד"צ

ובהיותי בזה, ובכדי שלא תהא ביאה ריקנית, אמרתי אציבה ציונים אשר עמדי, בעברי בין בתרי ספרו, אחת הנה ואחת הנה, ויהא המועט כמרובה, וטל ילין בקצירי.

א. בריש ספרו, בנוגע לאפיית חלה בעש"ק, מביא דעת נוטה שאין קפידא לאפות בעצמו ויכול לקנות מן השוק. – והנה, מה לי להוסיף בדבר שחקרוה שרים נכבדי ארץ, והלכו בו נמושות, ליקוטי בתר ליקוטי, מלקטים דדרא בתראה.

אבל, תמה תמה אקרא, שהרי ד' הרמ"א (או"ח סוסי' רמב) ברור מללו "ואין לשנות". וגם במשנ"ב בבה"ל על אתר (ד"ה והוא) מתרעם על כך שבעוה"ר השביתו המנהג. ולא ניחא להו למרייהו למימר הכי. והניחא במקום חולשה וטעמים אחרים עד"ז"א, ובכגון דא – שלום ביתו עדיף, משא"כ **בסתמא**. ואף שיש שחילקו שבקונה חלות המיוחדות לשבת, לית לן בה"ב – מ"מ, עדיין לא יצאנו ידי"ח המנהג ללוש שיעור חלה (כלי הרמ"א) בכדי לתקן חלתו של עולם (כבמג"א סוסק"ד. וראה מחה"ש ועוד על אתר). ואם כדבריהם כן הוא,

אוי"ל כן רק בכה"ג שבלא"ה, מפני הדחק וכו', אופה פחות משיעור חלה (וכהשקוי"ט בזה, כדלקמן), שאין כבוד שבת בעצם וגוף האפי' בעצמו בביתו.

אלא, שבלשון הפוסקים אשר מפיחם אנו חיים, שהעתיקו הטעם ללוש משום כבוד שבת¹, נראה מדבריהם שגוף הלישה והאפי' הוא מכבוד שבת². ולכאוי"כ"ה גם להטעם שיהא חס כיום הלקחו (אר"ח הל' ע"ת וכלבו סני"ט), אא"כ נאמר שבחימום גרידא סגי (משא"כ אם העיקר שלא לקנות פת פלטר).

ומינה, להשקוי"ט אצל חכמי זמנינו באם עדיף לאפות פחות משיעור חלה, מדי שבוע משום כבוד שבת, או כשיעור חלה פעם בכמה שבועות. ולפי המובא בפוסקים שבאופה לפני יום ששי נצטן ונפגם טעמו (סדה"י במקומו), וכנראה במוחש – א"כ כש"כ וק"ו שכ"ה באופה כמה שבועות מראש³. ואף שבימינו אכשור דרא, וניתן להקפיא בפריזע"ר – סו"ס אין טעם לחם שנילוש ונאפה היום כלחם שנילוש ונאפה אתמול, וכמפורש בהל' יו"ט, שיש בזה הפסד וחסרון טעם, והרי מה"ט גם בזמנינו התירו לאפות ביו"ט⁴. ומודינא, שבמי שהכל שוה לפניו, מקום לומר דעדיף טפי לקיים מצות הפרשת חלה פעם בכמה שבועות, ולחמם שוב בע"ש⁵.

ב. בענין אמירת אנעים זמירות – תמיהני קצת, שלא הביא בספרו כאן (שלא כדרכו להביא מכל הבא לידו, אומר מהישן ומן החדש), מה שפקפקו כו"כ בנוגע למחברו. ויתר על כן, בנוגע לשיר היחוד⁶. ואכ"מ⁷. ובמנהג פתיחת הארון – להעיר מלבוש או"ח סקלי"ג ע"פ לה"כ יהי סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח, שרק בשויו"ט ור"ח יפתחו הארון⁸.

ג. בנוגע לשתיית שיורי כוס חבירו – קיצר בדבר במקום שאמרו להאריך. וכמעט שסגר עלינו הדרך. והמעין בדברי הפוסקים ימצא שכ"כ חילוקים בדבר⁹: בנוטל מעצמו, באינו איסטניס¹⁰, במכיר בהשותה שאין בו חולי, במקנח מקום נשיקת הפה (דשפיר דמי, ולא רק בשעה"ד, כמשמעות דבריו¹¹). [והא מילתא תליא במש"כ הפוסקים כו"כ דרכים ליישב הסתירה בין סתימת הגמי' (תמיד כז, ב) לצוואת ר"א הגדול (הנקי' ארחות חיים), וכן מה שנראה קצת בד' השו"ע (או"ח סק"ע סט"ז וסכ"ב) דמזכה שטרא לבי תרי (ובסגנון אחר – הקושיא מד' השו"ע (סכ"ב) למש"כ הט"ז סק"ח)]. כן להעיר שבפמ"ג במ"ז סק"ח כ' באו"א שביש הרבה משקה בכוס אין כאן בית מיחוש¹².

ולהעיר משולחן הטהור סט"ז שבמדינות אלו אין נוהרים כלל (שרק בשעת מגיפה וכו' מקום ליזהר. וסיים עלה דבענ"פ יזהר. ולא ביי טעמו). וכן מורים ד' הט"ז, ש"במדינות אחרות נוהרים מאד. ונהרא נהרא ופשטי"ט¹³.

ומילתא אלבישיהו יקירא, הנה בסה"ש תרצ"ז ע' 235 (מרשימת השומעים, מהתוועדות ליל שש"פ) מובא: נתנו כוס לא' המסובים, ואמרו לו שהיא נקי'. ואמר כ"ק אדמו"ר [מוהרי"צ נ"ע] כי מעשה הי' שנתנו לאחד כוסו של חבירו, והלה נטלו ושטפו. והקפיד אדמו"ר [מוהרש"ב נ"ע] על זה¹⁴, ואז אמר המאמר החלצו דשמח"ת תרנ"ט [שרובו ועיקרו בענין קליפת מדין מל' מדין ומריבה ושנאת חנם, עיי"ש באורך]. ושוב אמרו בפ' נח, והסיבה היתה כי באותה שבת לא הי' צ"ל דא"ח, אך אצל כ"ק אדמו"ר [בנו, מוהרי"צ נ"ע] הי' אז קידוש (פארבריינגען), ואמר אז אדמו"ר [מוהרש"ב] נ"ע המאמר הנ"ל שנית"ל. ע"כ. ונקיטנא נפשאי בקצירת האומר, בפניא דמעלי שבתא, שעה שאין הלבבל יוצא בקולמוסו. ופה שביתת קולמוסי.

¹ אבל ראה להלן בהע' ג כאן.

² וצ"ע וביורר במציאות, באם בזמן המשנ"ב היו חלות מיוחדות לשבת גם אצל האופה.

³ לך נא ראה, עד היכן הדברים מגיעים, בבה"י (נדפס עה"ג בשו"ע) יו"ד ששכ"ח ס"ג: ואפי' אותן הנשים יולדות שאוכלות על שולחן אביהם אופין מכיסם שיעור חלה כדי שיהיו חייב בחלה וחושבין זאת למצוה רבה שיטול חלה דוקא בע"ש. ועד"ז הוא במקו"ח להחוי"י (בקיצור הלכות) כאן. צא ולמד כמה נוהרו במצוה זו, אפי' יולדות (שבזמנם היו חלושי הבריאות ביותר, ועד שלא ירדו ממטתם להדליק נרות בעש"ק), ולא עוד אלא שהוציאו מעות מכיסם. ולדבריהם, מדוע חרדו כל החרדה הזאת. [ולהעיר גם מל' הט"ז (יו"ד שם סק"ב): בע"ש שמנהג הנשים להקפיד ע"ז שכל אחת תטול חלה ונחשבים בעיניהם לחיוב לעשות לחמים לכבוד שבת בשביל [הפרשת] החלה].

ומשמעות דורשין, שכן עשו אף שלא נזקקו לשיעור חלה בשבת. ויתכן שהשתמשו בזה במשך השבוע. [אבל להעיר מרמ"א יו"ד סצ"ז ס"א]. והנה, מריש הו"א באו"א, וע"פ הידוע שבזמנם אכלו הרבה פת, והרי שיעור חלה (מלוא העומר) הוא כשיעור ב' סעודות, וכבמן (ראה ראב"ע ויקרא ה, יא), והאוכל במדה זו בריא ומבורך (עירובין פג, ב. וראה שטמ"ק (כתובות סד, ב ד"ה לא) מתור"י"ד בשם רב שר שלום גאון. אבל עיי"ש בשם תר"י בשינויא בתרא,

שנשים אינן אוכלות כ"כ. וראה שו"ת נוב"י מהדו"ק או"ח סל"ז. **ועוד**. וגם לשינויא קמא – אי"ז עולה יפה. ובאו"א, בהגהות יעב"ץ עירובין שם. וראה הגהות חו"י להרי"ף שם. קר"א שם. מאמ"ר ראזענאק שם. וראה חזו"א קוני השיעורים סק"י. ונפק"מ גם בזמנינו, הלכה למעשה לענין שיעור קביעות סעודה (שו"ע אדה"ז סקס"ח ס"ח. ערוה"ש שם סט"ז). וכש"כ בשבת שצ' ג"ס, ב' עומר לכ"א. [וכדעת ר"מ שבשבת אכיל איניש פת טפי (עירובין פב, ב וברש"י ד"ה מתכוונין. ועיי"ש בפיר"ח: כרעבתן), והכי קיי"ל (טור ובי"י או"ח סת"ט)].

אבל כ"ז אינו, שה"ז היפך המציאות לאכול כ"כ (וראה פת"ז חלה כלל ז סק"ג. ולהעיר משו"ת מנחת ברוך סע"ה. אג"מ או"ח ח"ג סל"ב). ועוד ועיקר, ששיעור חלה הוא רק מהקמת, משא"כ שיעור קביעות סעודה. [ואכ"מ בהשקו"ט בכ"מ היאך אכלו (ובפרט נשים וקטנים) מהמן שיעור הנ"ל (ורק מהתבואה, ראה בראשונים (רא"ש רשב"א ועוד) שהובאו ביתה יוסף יו"ד רסי' שכד), ובפרט עם בשר (עיי"ש בנוב"י). ובשו"ת חת"ס או"ח סקפ"א בין הדברים, שאוכלי המן כריסם רחבה. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 103 ואילך].

^ד ומסנון הרצאת דבריהם נראה שזהו עיקר הטעם. ונפק"מ גם בהשקו"ט דלקמן. ואל תשיבני מד' הט"ז שבהע' הקודמת – כי: 1) הו"ע **נוסף** על עיקר הענין. 2) מיירי שם מצד מנהג הנשים מצ"ע, ש"בעיניהן" ה"ז נחשב "לחיוב" (וכבבה"י שם ש"עכשיו חיוב הוא אצל הנשים"), ואי"ז גוף המנהג שעורר ע"ז ברמ"א.

^ה וכן מדויק בלי אדה"ז בשו"ע שם ס"ב ובסתקכ"ט ס"ב. והוסיף: "כל אחד בביתו". [וע"ד מצוה בו יותר מבשלוחו בהכנת סעודות שבת (ראה קו"א לשו"ע אדה"ז סר"ט), והלחם הוא עיקר הסעודה]. וכבר הארכו בכ"מ בדיוק לשונו הזהב בזה. וכן במה שהוסיף כענין **בפ"ע** (בסי"ג) ע"ד פת ישראל דוקא.

^ו ועוד להעיר שמצות חלה בזה"ז הוא דרבנן, וכש"כ בחלת חו"ל, שמלכחילה הוא רק כדי שלא תשתכח תורת חלה, משא"כ כבוד שבת שלכמה דעות הוא מדברי קבלה, ועיקרו מה"ת (ראה שו"ע אדה"ז רסי' רמב ובקו"א לשם).

^ז ועצה טובה קמ"ל, שיכולים להקפיד הבצק לאחרי האפי', ולאפותו כל ע"ש בשבתו. ומסתבר שבמציאות ימינו אין בזה הפסד וחסרון טעם. אלא דנחתין להשקו"ט בחיוב חלה בעושה עיסה ע"מ לחלקה. אולם, ההכרעה המקובלת בפ"י "ע"מ לחלק" – שהוא לחלק לאחרים דייקא. וכ"ה בשו"ת הצ"צ יו"ד סר"ה, עיי"ש שהוכיח בכמה ראיות. וכבר נז' כן בר"י קורקוס בכורים פ"ז ה"ח. ואין לנו לחוש בזה לדעה יחידאה. [והארכנו בזה במק"א במ"מ וציונים להלכה היומית אות רלא, קחנו משם]. והרוצה בדוקא יכול להתחיל לאפות מיד, ולסיים בע"ש הבא. [ויל"ע אם בגמר האפי' סגי, שיהא בכלל בכלל ללוש ולאפות בעצמו בע"ש לכבוד שבת].

^ח והלישה בע"ש דייקא, אין הכרח שתהא כל שבוע.

^ט ראה בשו"ת הרמ"א סקכ"ו, הובא במג"א סקל"ב סק"ב. ובזמנינו כבר נדפס גם מש"כ בכתב תמים. וד"ל. וידוע גם מש"כ בסי' ר' שבת סופר בענינו. והרוצה שיחכים – יעיין בהנסמן במבוא לסי' גימטריאות לריה"ח פ"ו, שהקיף הענין מכל צד ופינה. וימצא נחת.

^י כן יש להוסיף ולציין לשל"ה מס' תמיד פ' נר מצוה (עניני ס"ת) בחומר הענין כשאנו מבינו.

^{יא} ולהעיר שמד' הלבוש שם נראה שבזמנו הי' נהוג שמכרו הזכות לפתיחת הארון בדמים יקרים.

^{יב} ובכללות, ה"ז תלוי בטעמים השונים: מיאוס ובושה, חשש צמאון, חשש חולי, משום מים הרעים וכו'.

^{יג} ראה בנו"כ השו"ע על אתר. וראה גם בלבוש, לחם חמודות (חולין פ"ח סקצ"ה ובספרו מלבושי יו"ט על הלבוש), **ועוד**. ובמאמ"ר סק"א על אתר האריך בכל הענין. ועיי"ש, דמחלק בין רואה שתיית חבירו דל"מ קינוח מקום נשיקת הפה, משא"כ באינו רואה.

^{יד} ובאמת, לא מצינו בשום מקום להדיא דל"מ קינוח מקום הפה. אלא שהקשו הפוסקים ע"ד הט"ז שם סק"ח, שגם במניח לפניו ונוטל מעצמו אין לשתות, שמא יש לו חולי – דמשמע הפכו ממש"כ בשו"ע (להלן סכ"ב) דבקינוח סגי. והרי שערי תירוצים לא ננעלו, וכבפנים – דרק במכיר שאי"ב חולי, או באינו איסטניס (דרך באיסטניס ל"מ קינוח – לבוש ועוד). ואכ"מ. [אבל לגי' גמ' דידן, ביין צ"ל דוקא שטיפה או שפיכה. וראה בארוכה בני ציון ליכטמאן].

^{טו} אבל ראה שו"ת זבחי צדק ח"ב סכ"ז, נסמן בספרו, מש"כ עדי"ז שתי' הא"ר מתיישב יותר על הלב מד' הפמ"ג. ולהעיר, שמה שהעתיק כ' בספרו בשם הזב"צ הנ"ל (בנוגע לשירי כוס של מצוה) – הנה שם כ' להיפך ממש, עיי"ש בפנים. וכ"ה להדיא בתורת שבת סרע"א ס"ד – לענין קידוש. וצע"ק ממס' כלה רבתי פ"י ה"ח: חוץ משירי הבדלה. ובביאורים לבעל התכלת מאיזביצא על צוואת ר"א הגדול (ארחות חיים, לובלין תרס"ג, נ"ג. תש"ו – נו, ב) השיא הדברים לכוונה אחרת. ודוחק. וראה בשד"ח פאת השדה מערכת ברכות סל"א – לענין אירוסין. ולהעיר מאר"ח ח"ב סכ"א בשם הרי"ש שאם החו"כ איסטניס נותנים לתינוק. וראה בהמובא בשו"ת יבי"א ח"ה אה"ע ס"י סק"ז.

^{טז} ולהעיר שהעולם נוהגים היתר בבני המשפחה, ולכאוי אין לזה יסוד. וראה גם בפר"ת סקט"ז סק"ו: מפי חבירו גם כשיהי' אחיו או קרובו. אבל ילה"ע מסד"ט יו"ד סקצ"ה סק"ח בנוגע לאשתו. ומדאתינן להכא, אוי"ל עפ"ז שכל החילוקים שנאמרו בהלי' נדה להיתר – אי"ב חשש בענינו.

^{יז} ואולי הכוונה שבקינוח מקום הנחת הפה סגי. ועוי"ל בזה. ובפשטות (ואי"ז רק ע"ד הדרוש), שמי שהגיע למדה זו של אהבת ישראל, אהבה עצמית באופן ד"כמוך ממש" ע"פ המבואר בדא"ח (ראה תניא קדישא פל"ב ובבי' לשם), ל"ש שיהא איסטניס ומקפיד בדבר [במקום שאי"ב חשש סכנה], שהרי השותה אינו בגדר "זולת", וכהמשל שבירו' נדרים פ"ט ה"ד, עיי"ש. וע"ד ד' הסד"ט שבהע' הקודמת.

^{יח} וראה פרטים נוספים בסה"ש תש"ה ע' 18. וראה הנלקט בהוספות לסי' המאמרים תרנ"ט. וש"נ.